

ỦY BAN NHÂN DÂN TỈNH SƠN LA
TRƯỜNG CAO ĐẲNG SƠN LA

GIÁO TRÌNH

Mô đun: **NUÔI VÀ PHÒNG TRỊ BỆNH CHO GÀ, VỊT**

Ngành: **CHĂN NUÔI - THÚ Y**

Trình độ: **CAO ĐẲNG**

(Ban hành kèm theo Quyết định số 626/QĐ-CĐSL ngày 08/09/2023 của Hiệu trưởng Trường Cao đẳng Sơn La về ban hành Chương trình đào tạo ngành/nghề Chăn nuôi - Thú y, trình độ Cao đẳng và Trung cấp)

Sơn La, năm 2023

TUYÊN BỐ BẢN QUYỀN

Tài liệu này thuộc loại sách giáo trình nên các nguồn thông tin có thể được phép dùng nguyên bản hoặc trích dùng cho các mục đích về đào tạo và tham khảo.

Mọi mục đích khác mang tính lệch lạc hoặc sử dụng với mục đích kinh doanh thiếu lành mạnh sẽ bị nghiêm cấm.

LỜI GIỚI THIỆU

Giáo trình *Nuôi và phòng trị bệnh cho gà, vịt* cung cấp những kiến thức cơ bản nhất về kỹ thuật nuôi và phòng trị bệnh cho gà, vịt. Với những kiến thức này, người học cao đẳng ngành Chăn nuôi thú y có thể vận dụng vào thực tiễn sản xuất, phát triển nghề nuôi và phòng trị bệnh cho gà, vịt; Xây dựng chuồng trại, thiết bị dụng cụ, chăm sóc, nuôi dưỡng và phòng trị bệnh cho gà, vịt theo từng đối tượng khác nhau; góp phần nâng cao hiệu quả kinh tế gia đình.

Giáo trình được biên soạn trên cơ sở tham khảo các liệu của nhiều tác giả trong nước. Tác giả đã cố gắng cập nhật, bổ sung các kiến thức mới, để giáo trình đảm bảo tính khoa học, phù hợp với thực tiễn của ngành Chăn nuôi thú y.

Kiến thức, kỹ năng của giáo trình được tích hợp vào các bài. Mỗi bài bao gồm nội dung lý thuyết và hướng dẫn thực hành có liên quan chặt chẽ với nhau hướng tới hình thành những kỹ năng cho người học. Giáo trình này gồm có 5 bài dạy thuộc thể loại tích hợp, cụ thể như sau:

Bài 1. Nuôi gà thả vườn

Bài 2. Nuôi gà công nghiệp

Bài 3. Nuôi vịt

Bài 4. Ấp trứng gia cầm

Bài 5. Phòng và trị một số bệnh ở gà, vịt.

Trong quá trình biên soạn tác giả đã cố gắng tổng hợp và cập nhật kiến thức từ nhiều nguồn tài liệu tham khảo khác nhau, do kinh nghiệm còn hạn chế nên không tránh khỏi những thiếu sót. Tác giả mong nhận được ý kiến đóng góp của quý đồng nghiệp và người đọc để những lần chỉnh sửa sau hoàn thiện hơn./.

Trân trọng!

Sơn La, ngày tháng năm 2023

Chủ biên

Nông Thị Thanh

MỤC LỤC

LỜI GIỚI THIỆU.....	1
Bài 1: NUÔI GÀ THẢ VƯỜN.....	5
1. Chuẩn bị điều kiện chăn nuôi gà thả vườn.....	5
2. Chọn giống gà nuôi thả vườn.....	12
3. Chuẩn bị thức ăn, nước uống cho gà.....	18
4. Nuôi dưỡng, chăm sóc gà thả vườn.....	21
Bài 2: NUÔI GÀ CÔNG NGHIỆP.....	30
1. Chuẩn bị điều kiện chăn nuôi gà công nghiệp.....	31
1.1. Chuẩn bị điều kiện chăn nuôi gà thịt công nghiệp.....	31
1.2. Chuẩn bị điều kiện chăn nuôi gà sinh sản công nghiệp.....	33
2. Chọn giống gà nuôi công nghiệp.....	34
2.1. Chọn gà giống 1 ngày tuổi.....	34
2.2. Chọn gà hậu bị và gà sinh sản.....	34
3. Chuẩn bị thức ăn, nước uống cho gà công nghiệp.....	35
4. Nuôi dưỡng chăm sóc gà công nghiệp.....	40
4.1. Nuôi dưỡng chăm sóc gà thịt công nghiệp.....	40
4.2. Nuôi dưỡng chăm sóc gà sinh sản công nghiệp.....	44
5. Thu hoạch và bảo quản trứng.....	49
Bài 3: NUÔI VỊT.....	56
1. Chọn giống vịt để nuôi.....	56
2. Chuẩn bị chuồng trại và trang thiết bị, thức ăn cho vịt.....	58
3. Nuôi dưỡng, chăm sóc vịt thịt.....	59
4. Nuôi dưỡng, chăm sóc vịt sinh sản.....	61
4.1. Nuôi úm vịt con.....	61
4.2. Nuôi vịt hậu bị.....	63
4.3. Nuôi vịt giai đoạn đẻ trứng.....	64
4.4. Thu nhặt và bảo quản trứng.....	64
Bài 4: ÁP TRỨNG GIA CẦM.....	66
1. Chuẩn bị điều kiện ấp trứng.....	66
2. Chọn lọc và vệ sinh trứng ấp.....	67
3. Vận hành máy ấp trứng.....	68

4. Kiểm tra sinh vật học trứng ấp.....	69
Bài 5: PHÒNG VÀ TRỊ MỘT SỐ BỆNH Ở GÀ, VỊT.....	71
1. Thực hiện các biện pháp phòng bệnh chung.....	71
2. Phòng và trị bệnh tụ huyết trùng gia cầm.....	74
3. Phòng và trị bệnh Newcastle.....	76
4. Phòng và trị bệnh Gumboro.....	77
5. Phòng và trị bệnh Cầu trùng gà.....	79
6. Phòng và trị bệnh đầu đen ở gà.....	81
7. Phòng và trị bệnh bại huyết ở vịt.....	82
8. Phòng và trị bệnh dịch tả vịt	84
9. Phòng và trị bệnh viêm gan vịt.....	85
TÀI LIỆU THAM KHẢO.....	94

GIÁO TRÌNH MÔ ĐUN

Tên mô đun: Nuôi và phòng trị bệnh cho gà, vịt

Mã mô đun: MĐ 21

Vị trí, tính chất, ý nghĩa và vai trò của mô đun:

- Vị trí: Nuôi và phòng trị bệnh cho gà, vịt là mô đun chuyên ngành trong chương trình giáo dục nghề nghiệp ngành Chăn nuôi - Thú y. Mô đun cung cấp các kiến thức và kỹ năng cơ bản về chọn giống, thiết kế chuồng trại, chế biến thức ăn, kỹ thuật chăm sóc gà, vịt áp dụng các tiến bộ kỹ thuật mới hiện nay.

- Tính chất: Mô đun được tích hợp giữa kiến thức, kỹ năng thực hành và thái độ nghề nghiệp một cách hoàn chỉnh nhằm giúp học sinh, sinh viên có năng lực thực hành chăm sóc nuôi dưỡng và khai thác sản phẩm từ gà, vịt đảm bảo an toàn, bảo vệ sức khỏe cho con người và vật nuôi.

- Ý nghĩa và vai trò của mô đun: Những kiến thức, kỹ năng mà người học đạt được sau khi học mô đun có vai trò quan trọng để người học áp dụng được kiến thức, kỹ năng phát triển nghề nuôi gà, vịt đạt năng suất và hiệu quả cao.

Mục tiêu của mô đun:

- Kiến thức: Trình bày được đặc điểm một số giống gà, vịt nuôi phổ biến hiện nay; Mô tả được công tác chuẩn bị chuồng trại và các dụng cụ trong chăn nuôi gà, vịt; Trình bày được quy trình kỹ thuật cơ bản trong chăn nuôi gà, vịt; Quy trình kỹ thuật trong ấp trứng gia cầm; Trình bày được các biện pháp kỹ thuật trong phòng chống dịch và trị bệnh cho gia cầm; Mô tả được triệu chứng, bệnh tích. Cách chẩn đoán và điều trị một số bệnh thường gặp ở gà, vịt.

- Kỹ năng: Thực hiện được công việc chọn con giống gà, vịt phù hợp với điều kiện chăn nuôi; Thiết kế được trang trại chăn nuôi gà, vịt qui mô nhỏ đạt yêu cầu kỹ thuật; Thực hiện được qui trình chăn nuôi các loại gà, vịt theo hướng sản xuất để đạt hiệu quả kinh tế cao nhất; Thực hiện được các biện pháp an toàn sinh học trong chăn nuôi gia cầm; Xác định được nguyên nhân, triệu chứng, bệnh tích và các biện pháp để chẩn đoán các bệnh thường gặp trên gà, vịt; Phòng, trị được dịch bệnh thường gặp trên gà, vịt.

- Năng lực tự chủ và trách nhiệm: Ứng dụng kiến thức đã học vào thiết kế chuồng trại, chọn giống và chăm sóc gà, vịt đúng yêu cầu kỹ thuật, đảm bảo an toàn dịch bệnh và vệ sinh môi trường; Có khả năng nhận thức, kiểm soát, xử lý các tình huống xảy ra khi thực hiện nghiệp vụ và chịu trách nhiệm về hiệu quả thực hiện công việc; Luôn có ý thức về an toàn thực phẩm và trong công tác phòng bệnh cho động vật.

Nội dung của mô đun:

Bài 1: NUÔI GÀ THẢ VƯỜN

Giới thiệu

Bài học này cung cấp cho người học kiến thức về các lưu ý khi nuôi gà thả vườn. Cách chuẩn bị điều kiện chăn nuôi, chọn giống, thức ăn nước uống nuôi gà thả vườn theo yêu cầu. Kỹ thuật nuôi dưỡng, chăm sóc quản lý đàn gà theo yêu cầu phương thức chăn nuôi.

Mục tiêu

- Chuẩn bị được đúng và đầy đủ các điều kiện chăn nuôi;
- Chọn được con giống nuôi thả vườn đúng theo tiêu chuẩn giống và phù hợp với nhu cầu sản xuất;
- Chuẩn bị được thức ăn đúng chủng loại, đủ số lượng và đảm bảo chất lượng;
- Thực hiện được các công việc nuôi dưỡng và chăm sóc gà thả vườn.

A. Nội dung

1. Chuẩn bị điều kiện chăn nuôi gà thả vườn

1.1. Chuẩn bị chuồng nuôi

1.1.1 Xác định kiểu chuồng nuôi

- Kết cấu chuồng nuôi trên nền:

Tùy theo quy mô, phương thức chăn nuôi, đối tượng gà mà có thể thiết kế kiểu chuồng nuôi khác nhau. Nhìn chung khi xây dựng chuồng nuôi gà, kết cấu chuồng phải đảm bảo các yêu cầu:

+ Nền phải kiên cố, chắc để dễ vệ sinh, dễ sát trùng tiêu độc, nền có độ dốc thích hợp để thoát nước, không ẩm ướt, tránh bị chuột đào bới. Bởi vậy, nền chuồng thường lát xi măng hoặc lát gạch.

+ Diện tích nền chuồng tùy thuộc vào quy mô, mức độ thâm canh nhưng phải đảm bảo:

Chuồng nuôi gà con: 10-12con/m²

Chuồng nuôi gà dò: 5-6con/m²

Chuồng nuôi gà đẻ trứng giống: 4-4,5con/m²

+ Mái chuồng làm bằng vật liệu ít hấp thu nhiệt để chống nóng như ngói, tranh. Mái được lợp qua vách chuồng khoảng 1m để tránh mưa hắt làm ướt nền chuồng. Có thể làm chuồng một mái hoặc 2 mái.

+ Tường, vách chuồng: Xây cách mái hiên 1-1,5m, vách chỉ nên xây cao 30-40cm còn phía trên dùng lưới thép hoặc phên nứa. Trường hợp tường vách được coi là tường bao thì phải có thêm cửa sổ để chuồng thông thoáng

+ Rèm che: Dùng vải bạt, bao tải, phên nứa...Che cách vách tường 20cm phía ngoài chuồng nuôi, nhằm bảo vệ cho gia cầm tránh được mưa, gió rét nhất là ở giai đoạn gà nhỏ.

+ Chuồng được ngăn làm nhiều ô, tùy diện tích nhưng ít nhất nên ngăn thành 2-3ô để dễ quản lý đàn gà nhất là gà sinh sản. Nên ngăn ô bằng lưới thép hoặc nan tre để đảm bảo độ thông thoáng của chuồng nuôi.

- *Kết cấu chuồng sàn:*

Tận dụng các vật liệu sẵn có trong gia đình như: Tre, nứa, tranh, ván...để làm chuồng.

Sàn chuồng có thể làm bằng: lưới, tre đan...Là nơi cho gà ngủ vào ban đêm, là chỗ để các máng ăn máng uống và cũng là nơi gà thải phân cho nên cần thiết kê nền sao cho cao cách mặt đất ít nhất là 50cm.

Nên thiết kế nền chuồng chắc chắn bằng xi măng (thuận lợi cho việc vệ sinh, tiêu độc và khử trùng), đồng thời nền chuồng cần có độ nghiêng nhất định và hệ thống rãnh thoát nước.

+ Khung, tường chuồng:

Khung chuồng phải bền vững, chịu được gió bão mạnh, thường được xây dựng bằng sắt, gỗ hay tre loại tốt.

Vách chuồng có thể dùng các loại nguyên vật liệu khác nhau để làm như lưới sắt, gỗ, tre, nứa...Bên ngoài vách chuồng có hệ thống rèm che, có thể điều chỉnh linh hoạt để giữ ấm cho gà vào mùa đông và che nắng, che mưa khi cần thiết.

+ Mái chuồng: Làm bằng vật liệu nhẹ nhưng tương đối bền vững, cách nhiệt và dễ vệ sinh sát trùng. Các vật liệu có thể được làm như Fibro xi măng, tôn, ngói, lá cọ, tranh...

+ Chuồng làm cao 1,5m; dài 2,5m; rộng 2m. Chuồng có 1 hoặc 2 cửa cho gà ra vào, có cầu thang để gà có thể lên xuống chuồng dễ dàng.

Hình 1: Chuồng sà làm bằng lưới mắt cáo

- Chuồng phải được vệ sinh khử trùng tiêu độc trước khi nuôi. Có thể dùng Formol 2% với liều $1\text{ml}/\text{m}^2$, Bencocid hoặc Han-iodine phun khử trùng trước khi bắt gà về nuôi từ 5-7 ngày.

1.1.2. Địa điểm xây dựng chuồng

Chọn khu đất cao ráo, thoáng mát để xây chuồng gà. Nên xây chuồng theo hướng Đông hoặc Đông Nam để hứng được nắng sáng và tránh được nắng chiều.

1.1.3. Chuẩn bị vườn thả (bãi chăn)

- Bãi thả nên có cây bóng mát (trồng cây ăn quả hoặc cây lâm nghiệp), có trồng cỏ xanh là nguồn thức ăn có chứa nhiều vitamin, khoáng, là nguồn dinh dưỡng cho gà. Có thể làm lán tạm để treo thêm máng ăn (chú ý tránh mưa ướt) và máng uống cho gà trong thời gian chăn thả. Cây bóng mát trồng cách hiên chuồng nuôi 4 - 5m, tán cây che nắng phải cao hơn chiều cao mái hiên chuồng nuôi để tăng cường thông thoáng.

Yêu cầu diện tích bãi chăn thả tối thiểu là từ $0,5-1\text{m}^2/\text{gà}$.

- Bãi chăn thả được san lấp bằng phẳng, dễ thoát nước, không có vũng nước tù đọng.

Hình 2 : Bãi chăn có cây bóng mát

1.2. Chuẩn bị dụng cụ và trang thiết bị

1.2.1. Rèm che

- Rèm che để che mưa, nắng, gió, rét nhất là thời kỳ gà con.
- Rèm che làm bằng vải bạt, bao tải... sử dụng che phía bên ngoài chuồng nuôi. Đầu trên của rèm treo cách mái nhà 30-35cm để không khí lưu thông, đầu dưới phủ kín mép tường lửng 20cm.

1.2.2. Quây gà

- Quây gà làm bằng cát, tấm nhựa hoặc dùng lưới thép và bên ngoài bọc bằng bạt...

- Quây úm được bố trí trong phòng úm, không nên làm gần cửa ra vào tránh gió lùa. Có thể dùng các tấm cát ép, cát cật, tôn... có chiều cao 0,5m, quây vòng tròn có đường kính 2,8-3,0m. Một quây gà đường kính như trên nuôi được 300-500gà con vào mùa hè. Có thể sử dụng quây úm với số lượng ít hơn nhưng phải đảm bảo mật độ:

+ Tuần 1: 45-60con/m² nền chuồng

+ Tuần 2: 20-25con/m² nền chuồng

+ Tuần 3: 15-20con/m² nền chuồng

- Mùa hè, ngày tuổi thứ 5 thì mở rộng quây và đến ngày thứ 10 thì có thể tháo bỏ quây. Mùa đông, ngày tuổi thứ 7 thì mở rộng quây và cuối tuần thứ 2-3 thì có thể tháo bỏ quây.

- Bố trí trong quây úm :

Khay, mẹt cho gà con ăn và máng uống nhỏ được bố trí xen kẽ nhau trong quây đảm bảo cho gà con ăn uống được thuận tiện.

Chú ý: Tùy theo tình hình thực tế, sau 10 ngày úm, có thể bố trí một quây úm phụ trong phòng úm để tách nuôi riêng những gà còi cọc, ốm yếu.

- Vệ sinh trước khi úm gà:

Trước khi đưa gà một ngày tuổi vào nuôi, cần phải vệ sinh phòng úm và quây úm như sau:

Trước khi nhận gà tối thiểu 7-10 ngày nền phòng úm, tường, rèm che phải được quét sạch bụi bẩn. Sau đó nền phòng úm phải được sát trùng kỹ bằng thuốc sát trùng (thuốc thường dùng là Han-iodine hoặc Chloramin B pha với tỉ lệ 100ml với 10lít nước thành dung dịch để phun sát trùng dụng cụ và chuồng nuôi) hoặc quét nước vôi đặc.

Sát trùng chất độn chuồng (trấu hoặc dăm bào) bằng thuốc sát trùng 2 lần. Trong quá trình phun, đảo đều độn lót, ủ thành từng đống, sau đó phơi cho thật